

**ՀՀ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

- Մարզկենտրոնը՝**
ք. Գյումրի
- Տարածաշրջանները՝**
Արթիկ,
Ախուրյան,
Անի,
Ամասիա,
Աշոցք
- Քաղաքները՝**
Գյումրի,
Արթիկ,
Մարալիկ

Տարածքը	2 680 քառ.կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	9.0 %
Քաղաքային համայնքներ	3
Գյուղական համայնքներ	116
Քաղաքներ	3
Գյուղեր	128
Բնակչության թվաքանակը 2012թ. տարեվերջին	251.3 հազ.մարդ
այդ թվում՝	
քաղաքային	146.3 հազ.մարդ
գյուղական	105.0 հազ.մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը, 2012թ.	8.3 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	58.2 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	214 548.0 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	78 940.9 հա

ՀՀ Շիրակի մարզը գտնվում է հանրապետության հյուսիս-արևմուտքում:

Պետական սահմանով արևմուտքից սահմանակից է Թուրքիային, հյուսիսից՝ Վրաստանին, արևելքից սահմանակից է ՀՀ Լոռու մարզին և հարավից՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզին:

ՀՀ Շիրակի մարզը, լինելով ծովի մակերևույթից մոտ 1500-2000 մ բարձրության վրա (մարզի 52 գյուղեր գտնվում են ծովի մակերևույթից մոտ 1 500-1 700 մ, իսկ 55-ը՝ 2 000մ բարձրության վրա), հանդիսանում է Հայաստանի ամենացրտաշունչ տարածաշրջանը, որտեղ ձմռանը օդի ջերմաստիճանը երբեմն հասնում է -46°C-ի:

Մարզի տարածքով են անցնում Հայաստանը Վրաստանին կապող գլխավոր երկաթգիծը և ավտոմոբիլային խճուղին: Այստեղ իրար են միանում Հայաստանի և Թուրքիայի երկաթուղային և ավտոճանապարհային ցանցերը:

Թուրքիայի հետ սահմանային Ախուրյան գետի վրա գործում է Ախուրյանի ջրամբարը, որն իր 526 մլն. մ³ ծավալով խոշորագույնն է հանրապետությունում:

ՀՀ Շիրակի մարզի արդյունաբերության առաջատար ճյուղերն են սննդամթերքի, ներառյալ խմիչքների, մանածագործական արտադրությունը և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը: Հայտնի են Արթիկի, Անիի տուֆն ու պեմզան:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով (մարզում գործում է օդանավակայան, որն ապահովում է օդային կապ արտաքին աշխարհի հետ):

2012թ.-ին մարզի **տնտեսության հիմնական հաստիքները** տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն` 3.6 %,
- գյուղատնտեսություն` 11.2 %,
- շինարարություն` 5.5 %,
- մանրածախ առևտուր` 2.4 %,
- ծառայություններ` 1.9 %:

Մարզկենտրոն Գյումրի քաղաքը (2012թ. տարեվերջին` 121.3 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 118 կմ հեռավորության վրա, բարձրությունը ծովի մակերևույթից շուրջ 1 550 մ է:

Քաղաքը գտնվում է Ախուրյան գետի ձախ ափին: Այն բնակչության թվաքանակով և իր նշանակությամբ շարունակվում է համարվել Հայաստանի Հանրապետության երկրորդ քաղաքը:

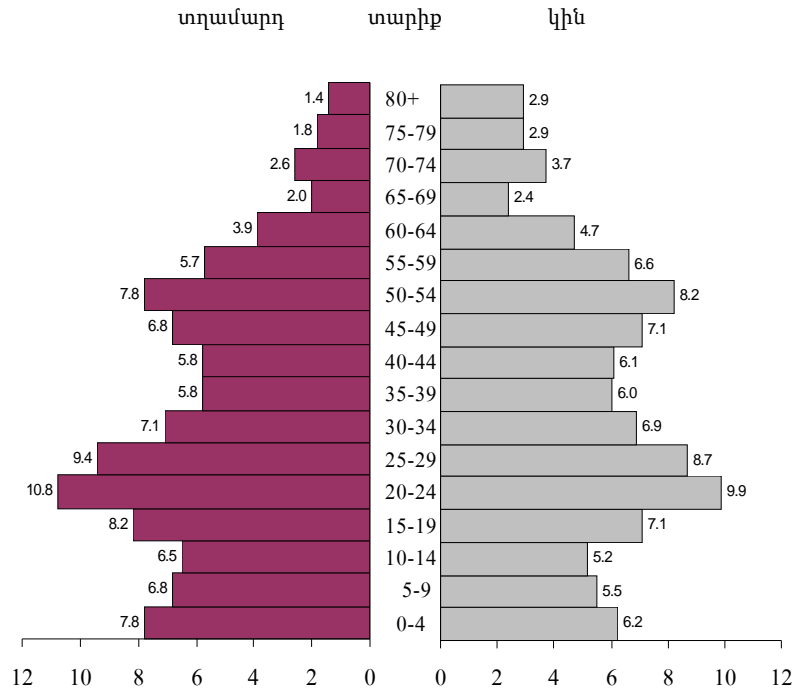
Արթիկ քաղաքը (2012թ. տարեվերջին` 19.5 հազ. բնակիչ, Երևանից 100 կմ հեռավորության վրա) գտնվում է Արագած լեռնազանգվածի հյուսիս-արևմտյան լանջին, բարձրությունը ծովի մակերևույթից 1 760 մ է: Քաղաքով անցնում են Մարալիկ-Գյումրի երկաթգիծը և Ապարան-Գյումրի խճուղին:

Քաղաքի արդյունաբերական արտադրանքի հզորության հենարաններն են սննդի, ապակյա կաղապարների, մեքենասարքավորանքների և հատուկ նշանակության սարքերի արտադրությունը:

Մարալիկ քաղաքը (2012թ. տարեվերջին` 5.5 հազ. մարդ, Երևանից 90 կմ հեռավորության վրա) գտնվում է Արագած լեռնազանգվածի արևմտյան լանջին, բարձրությունը ծովի մակերևույթից 1 920 մ է: Քաղաքով է անցնում Գյումրի-Թալին-Երևան մայրուղին:

Քաղաքում զարգացած են տեքստիլ արդյունաբերությունը, շինանյութերի արդյունահանումը և գյուղատնտեսությունը:

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ %

ՄԱՆՐԱԾԱՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2008	2009	2010	2011	2012
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 002	982	1 017	1 029	950
այդ թվում՝					
խանութներ	609	592	611	582	494
կրպակներ	349	349	361	402	406
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	2	2	2	2
սպառողական ապրանքների շուկաներ	12	8	4	4	4
առևտրի այլ օբյեկտներ	30	31	39	39	44

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2008	2009	2010	2011	2012
Պետական նախադպրոցական	47	45	45	38	37
Ոչ պետական նախադպրոցական	-	-	-	8	8
Պետական հանրակրթական	174	171	171	170	168
Ոչ պետական հանրակրթական	4	4	4	4	5
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	26	26	27	27	27
Պետական նախնական մասնա-գիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	4	6	6	5	6
Պետական միջին մասնագիտական	9	9	9	10	9

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

	Քանակը				
	2008	2009	2010	2011	2012
ուսումնական					
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	3	3	3	3	3
Պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	5	5	5	5	5
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	2	2	2	2	2

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Գյումրի	ք. Գյումրի	121 342
Արթիկ	ք. Արթիկ	19 458
Մարալիկ	ք. Մարալիկ	5 466

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
1	Ագատան		5 811
2	Ալվար	• Ալվար • Արավետ	174
3	Ախուրիկ		1 243
4	Ախուրյան		9 787
5	Ադին	• Ադին • Ադին կայարան	641
6	Աղվորիկ		125
7	Ամասիա		2 216
8	Այգաբաց		816
9	Անիավան		516
10	Անիպեմզա		509
11	Անուշավան		2 176
12	Աշոցք		2 653
13	Առափի		2 038
14	Արդենիս		204
15	Արեգնադեմ		538
16	Արփենի		410
17	Արևիկ		1 822
18	Արևշատ		2 120
19	Բայանդուր		770
20	Բանդիվան		274
21	Բաշգյուղ		55
22	Բավրա		595
23	Բասեն		1 925

¹ ՀՀ Շիրակի մարզի քաղաքային համայնքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

² ՀՀ Շիրակի մարզի գյուղական համայնքների այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ գյուղական համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 866 գյուղական համայնքների մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առընթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2013թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +12.1%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
24	Բենիամին		741
25	Բերդաշեն	• Բերդաշեն • Պաղակն	276
26	Բյուրակն		915
27	Գաննատիճ	• Գաննատիճ • Եղնաօուր	275
28	Գեղանիստ		1 347
29	Գետափ		845
30	Գետք		653
31	Գոգհովիտ		401
32	Գտաշեն	• Գտաշեն • Կամխուտ	256
33	Գուսանազյուղ		1 058
34	Երազգավորս		1 679
35	Զարիշատ	• Զարիշատ • Երիզակ	97
36	Զորակերտ	• Զորակերտ • Դարիկ	191
37	Զույգաղբյուր		568
38	Թավշուտ		440
39	Թորոսզյուղ		308
40	Իսահակյան	• Իսահակյան • Բարձրաշեն	1 177
41	Լանջիկ		1 080
42	Լեռնազյուղ		35
43	Լեռնակերտ		1 541
44	Լեռնուտ		176
45	Լուսակերտ		808
46	Լուսաղբյուր		727
47	Ծաղկուտ	• Ծաղկուտ • Լորասար	258
48	Կանո		1 549
49	Կապս		1 027
50	Կանոնուտ		1 136
51	Կարմրավան		245
52	Կարմրաքար		50
53	Կաքավասար		142
54	Կրաշեն		281
55	Կրասար		551
56	Հայկաձոր		542
57	Հայկասար		265
58	Հայկավան		1 536
59	Հայրենյաց		837
60	Հատիճ		1 540
61	Հարթաշեն		146
62	Հացիկ	• Հացիկ • Հացիկավան (Մայիսյան կայարան)	1 067
63	Հողմիկ		525
64	Հոռոմ		2 547
65	Հովիտ		576
66	Հովտաշեն		299
67	Հովտուն		215
68	Հովունի		730
69	Զիթհանքով		1 582
70	Զորակապ		1 227
71	Զորաշեն		207
72	Ղազանչի		489

	Համայնքի անվանումը	Բնակավայրի անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
73	Ղարիբջանյան	• Ղարիբջանյան • Ախուրյան կայարան	1 056
74	Մայիսյան		2 001
75	Մարմաշեն		2 341
76	Մեծ Մանթաշ		2 599
77	Մեծ Սարիար		403
78	Մեծ Սեպասար		876
79	Մեղրաշատ		582
80	Մեղրաշեն		1 500
81	Մուսայելյան (Աշոցքի տարածաշրջան)		375
82	Նահապետավան		1 250
83	Նոր կյանք		1 968
84	Բագրավան	• Բագրավան • Նորշեն	963
85	Շաղիկ		137
86	Շիրակ		1 120
87	Շիրակավան		796
88	Ողջի		640
89	Ոսկեհասկ		2 422
90	Պեմզաշեն		3 357
91	Զաջուր		1 002
92	Զաջուրավան		245
93	Զրաձոր		290
94	Զրառատ		1 293
95	Զրափի		1 112
96	Սալուտ		108
97	Սառնաղբյուր		3 656
98	Սարագյուղ		210
99	Սարալանջ		1 200
100	Սարակապ		621
101	Սարապատ		102
102	Սարատակ		1 470
103	Սիգավետ		389
104	Սպանդարյան		1 780
105	Վահրամաբերդ		1 920
106	Վարդաղբյուր		111
107	Վարդաքար		748
108	Տուֆաշեն		522
109	Ցողամարգ		568
110	Փանիկ		3 211
111	Փոքրաշեն		225
112	Փոքր Մանթաշ		3 007
113	Փոքր Սարիար		238
114	Փոքր Սեպասար		249
115	Քարաբերդ		1 295
116	Քեթի		1 115

**ՀՀ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2012թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 177	4 823
Ծնվածներ, մարդ	142	68	74
Մահացածներ, մարդ	107	52	55
Ամուսնություններ	56	X	X
Ամուսնալուծություններ	9	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	40.0	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	151	79	72
հանրակրթական	1 279	614	665
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	113	77	36
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	53	18	35
միջին մասնագիտական	97	50	47
բարձրագույն մասնագիտական	208	121	87
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	32 363
Մարզիկներ, մարդ	309	43	266
Զբաղվածներ, մարդ	3 258	1 685	1 573
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	3	1	2
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	0.0
գիտության թեկնածուներ	1	0.0	1
ուսուցիչներ	159	133	26
բժիշկներ	23
միջին բուժանձնակազմ	60
Գործազուրկներ, մարդ	942	425	517
Մոզայական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 868
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	663	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	23 959
թատրոն	1 557
համերգ	771
թանգարան	2 352
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	38	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	19	X	X
միջին ծանրության	13	X	X
ծանր	6	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: